

OD REDAKCJI

W kolejnym zeszycie „Przeglądu Socjologicznego” proponujemy Czytelnikom dwa zestawy tekstów. Pierwszy dotyczy problematyki socjologii niepełnosprawności i stanowi kolejny (po „Przeglądzie Socjologii Jakościowej” tom 16, nr 3/2020 oraz „Studiach Humanistycznych AGH” tom 19, nr 3/2020) tematycznie sprofilowany zbiór tekstów wydany pod patronatem Sekcji Socjologii Niepełnosprawności PTS. Tym razem przedmiotem zainteresowania stały się konsekwencje społecznej (nie)dostępności, wykluczenia czy marginalizacji osób z niepełnosprawnościami. Punktem odniesienia dla tych zjawisk jest aktualna sytuacja społeczna, ekonomiczna i polityczna, w tym także pandemia Covid-19.

Artykuł Jakuba Niedbalskiego podejmuje kwestię tworzenia i artykułowania tożsamości rodziców dzieci z niepełnosprawnością intelektualną. Autor zwraca uwagę w szczególności na mechanizmy procesu rekonstrukcji tożsamości rodziców dzieci z niepełnosprawnością intelektualną. Jak pokazują badania, doświadczenia rodzicielstwa kształtujące poczucie tożsamości macierzyńskiej i ojcowskiej, a także odnoszące się do konstruowania roli ojca bądź matki, nieodłącznie wiążą się ze znaczeniem, jakie rodzic, ale także otoczenie, nadają relacji z dzieckiem. Pojawienie się w tym obszarze trudności może być wynikiem z jednej strony faktu nieprzygotowania do roli ojca/matki dziecka z dysfunkcją, z drugiej zaś społecznym etykietowaniem „inności”.

W kolejnym artykule Dorota Żuchowska-Skiba koncentruje się na ukazaniu tożsamości społecznych konstruowanych przez osoby z niepełnosprawnościami, których znaczna część aktywności i potrzeb o charakterze społecznym w dobie pandemii Covid-19 była realizowana za pośrednictwem Internetu. Jak podkreśla autorka, sieć internetowa w sytuacji narastającej izolacji stanowiła przestrzeń życiową umożliwiającą osobom z niepełnosprawnościami udział w debacie na tematy ważne dla tej kategorii społecznej, symulowała kształtowanie się poczucia przynależności do społeczności, a także sprzyjała budowaniu więzi oraz solidarności wśród osób z niepełnosprawnościami.

Następnie Anna Gutowska-Ciołek oraz Joanna Sztobryn-Giercuszkiewicz podejmują kwestię ryzyka wykluczenia z systemu szkolnictwa wyższego osób z niepełnosprawnościami sensorycznymi, jako konsekwencji zmiany sposobu

edukacji na kształcenie zdalne w wyniku pandemii Covid-19. Swoją uwagę koncentrują na grupie studentów z dysfunkcjami wzroku i słuchu. W wyniku przeprowadzonych badań sformułowane zostały wstępne wnioski dotyczące potrzeb studentów z niepełnosprawnością wzroku i słuchu w e-kształceniu, ale także możliwych przyczyn zjawiska „wypadania” z systemu edukacji tej grupy osób w sytuacji pandemii oraz oczekiwanego wsparcia.

Zeszyt uzupełniają trzy artykuły o innej tematyce. Piotr Szenajch przedstawia koncepcję rykoszetów upodmiotowienia. Jest to tzw. szczególna struktura procesowa, odnaleziona przez autora w autobiograficznych wywiadach narracyjnych z uznanymi polskimi artystami sztuk wizualnych, która rozwija krytycznie kategorię trajektorii.

Katarzyna Hamant opisuje efekty nieformalnego kształcenia obywatelskiego – programu „Młodzi Głosują+”. Program ten zaangażował uczniów w wieku 14–19 lat w organizację kampanii profrekwencyjnej i młodzieżowych wyborów prezydenckich (przed wyborami w 2020 roku). Autorka, dzięki wynikom ankiety ewaluacyjnej, stara się odpowiedzieć na pytanie, w jakim stopniu aktywne zaangażowanie w procesy demokratyczne przyczynia się do wzmocnienia kompetencji obywatelskich i społecznych.

Zestaw artykułów naukowych zamyka tekst Jerzego Stachowiaka, w którym autor, odwołując się do formalnych właściwości „wypowiedzi prawdziwościowej”, dokonuje analizy rozmowy przeprowadzonej na antenie Polskiego Radia 24 w ramach cyklu pod tytułem „Wojna cywilizacji”. Dzięki temu możliwe jest pokazanie, w jaki sposób uczestnicy rozmowy wykonują przed publicznością praktyczne zadanie „mówienia prawdy”. Autor analizuje także problem „wiedzy z cudzego oznajmienia”, aby zademonstrować, w jakiej sytuacji rozmówcy stawiają publiczność audycji.

W dziale recenzji zamieszczamy tekst nawiązujący do tematyki pierwszych trzech artykułów. Autor, Kamil Pietrowiak, omawia książkę Gili Hammer *Blindness through the looking glass. The performance of blindness, gender, and the sensory body* [2019]. W ocenie autora recenzji jest to niezwykle ważna praca nie tylko na temat utraty wzroku, ale także na temat kobiecości, zmysłów, kultury wizualnej, piętna i relacji międzyludzkich. Przedstawiono w niej sytuację społeczną kobiet niewidomych mieszkających w Izraelu, odnosząc ją do kontekstu narodowego i kulturowego, który w sposób niezwykle istotny wpływa na doświadczanie niepełnosprawności. Co ważne, publikacja ta odsłania nowe aspekty widzenia i ślepoty, prowokuje także czytelnika do samoanalizy, do obserwacji własnych praktyk wizualnych oraz leżących u ich podstaw założeń.